

Եւ կամ զերդ զա՛մբըռ մ'արի վոհմակին դէմ ճակատող:
Համաշխարհիկ տունկերու հուսկ արուեստն հոս կ'աւարտեմ:
Դիտէ՛ պարտէզն երկնքին, ուր ծաղիկներ կան բոցէ,
Քա՛ղցր է անոնց նըկատել զեղն ու ընթացքն արփիածեմ,
Բայց գունազեղ պարտէզներդ չեն վար մընար անոնցմէ.
Անոնք կ'երգեն զօրութիւնն ու փառքն Ստեղծող մեծ Աջին,
Ասոնք անոր գերահրաշ գեղեցկութեան են պատկեր:
Միտքն հոն կ'ընկճի, կը զմայլի հոս. անոնք ահ, ասոնք սէր
Կ'աղբեն. անոնց դիտող ես, արարչադիր մշակ ասոնց,
Զըլլաս անփոյթ քու փառքիդ, եւ տունկերուն հետ անդուծ:

Թրգմ. Հ. ՄԵՍՐՈՊ ՃԱՆԱՇԵԱՆ

ԳԵՐՊ. ԵԴՈՒԱՐԴ ՀԻՒՐՄԻՒՋ

Յ Ի Շ Ա Տ Ա Կ Ի Դ

Առ վաղամեծիկ եղ. Կոմիտաս քէքլիկեամ

Երբ դալկահար տերեւն աշնան
հեծկըլտալով իյնայ վար
Ծովը երբոր մեր ոտքերուն
տակ փըշրըւի ոգեսպառ,
Ու բոց արեւն ամէն իրկուն
արիւնեւով երբ մեռնի՝
Քու յիշատակդ, որդեակ սիրուն,
իմ հոգւոյս մէջ կը ծաղկի:

Ո՛հ, կը յիշեմ դեռ վարդենիդ՝
որ մահէդ վերջ խամբեցաւ,
Այն վարդենին՝ որ ձեռքերդ
ջուր կը խըմէր միշտ ծարաւ.
Դու հիմա վարդն ես անքարշամ
գաւառներու երկնային,
Փըքքած ափին՝ ջիւղ ջուրերու,
ուր անմահներ կը ծընին:

Վերջին այցիս քու դամբանիդ
ըսի քեզի, սիրելիս,
Թէ ժամանակը կը քըռչի,
ամէնքս հիւր ենք այս երկրիս.
Դուն չըչափած կեանքի սահմանն՝
անցար աշխարհն անուրջի,
Մենք գայն փորձած երկա՛ր, ըսէ՛,
այժմ ինչո՞վ ենք աւելի:

Շիրմիդ վերեւ կ'ապրի մամուռն
անոյշ կեանքիդ պէս դալար,
Բաղեղը պինդ, հաւատքիդ պէս,
խաչդ է գրքիւս սիրավառ.
Լոյսերու մէջ հանգչէ՛ հոգեակ,
դու երկրնքի գրաբարուն,
Բայց մի՛ մոռնար անձրեւել հոս
նայուածքիդ փունջը գեղուն:

5 նոյեմբեր 1943

Հ. Մ. Ճ.

ՊՐԱՀԱՄԱՆՆԵՐՈՒՆ ԶՈՐԸ

(Պատմութիւն Գրաւարտների)

Հնդկաստանի ամենագեղեցիկ վայրերէն միոյն մէջ, յաւիտենական կապոյտ երկնա-կամարին ներքեւ կը տարածուի խաղաղա-կան ձոր մը՝ շրջապատուած լեռներով:

Այն ձորին մէջ հին ատեններէ ի վեր կը բնակէր հնդկական ցեղ մը: Այն ցեղին մարդիկը կ'ապրէին իբր միեւնոյն ընտա-նիքի անդամներ, եւ կը պաշտէին անտեսա-նելի աստուած մը — Պրահման:

Անգամ մը այն ձորը կը ժամանէ հնդկա-կան ուրիշ ցեղի պատանի իշխան մը, եւ փափաք կը յայտնէ Պրահմայի խաղաղա-սէր հաւատացեալներուն ներկայացուցչին հետ տեսակցիլ:

— Անձանթ պատանիին առջեւ կ'ելլէ երկայնահասակ եւ պատկառելի ծերունի մը, ու կ'ըսէ.

— Բարի եկար անձանթ՝ պատանի. մի-թէ դիպուածի՞ մը կը պարտինք քու այ-ցելութիւնդ, թէ մասնաւոր դիտաւորու-թեամբ ուղած ես գալ ու տեսնել մեր խաղաղաւէտ բնակավայրը:

— Այո՛, մասնաւոր դիտաւորութեամբ մը ուղած եմ գալ ձեր քով, կը պատաս-խանէ պատանին. — Եկայ որ...

Այլ՝ ծերունին կ'ընդմիջէ զայն.

— Մեր ձորին մէջ սովորութիւն է՝ որ հրճուինք մեր քով եկած իւրաքանչիւր ան-ծանթին համար, ու մեր աւանդական օ-րէնքին համեմատ՝ միայն երրորդ օրն է որ կը հարցնենք եկուորին անունն ու այն պատճառը՝ որ բերած է զինք հոս: Այս պէս ուրեմն, ապրէ մեր քով եղբօր նման, եւ ուրախ սրտով վայելէ այն ամէնը՝ ինչ որ ունինք:

Պատանի իշխանը կը խոնարհի ծերունիին առջեւ, ու կ'երթայ անոր ետեւէն սաղար-թախտ արմաւենիներու շուքին ներքեւ: Այրերը, կիները, պատանիներն ու աղջիկ-ները պարզօրէն ու սիրազեղ արտայայտու-թեամբ մը կ'ընդունին անձանթը: Անոնք այնքան անկեղծ հրճուանքով կը դիմաւ-

րեն զայն, որ կարծես ի վաղուց ծանօթ ըլլային անոր ու սիրէին զինքը: Իսկ փոք-րիկ տղաք կայտուելով կը ցատկոտէին ա-նոր շուրջ եւ ծաղիկներ կը նուիրէին իրեն:

— Մենք միշտ միատեղ կ'ապրինք, կը յայտնէ ծերունին, — մեր սիրտերուն մէջ Պրահման է որ կը բնակի, եւ մարդկային մարմնէն անանջատելի եղող զգացումներ երբե՛ք չեն ծերացներ մեզ: Մենք կը տես-նենք Պրահման անոր բոլոր ձեռակերտնե-րուն եւ բոլոր երկնառաք պարզեւնեւորուն մէջ. մենք անձանթ ենք այնպիսի իղձե-րու, որոնք կարելի չըլլայ գոհացնել, ահա՛ եւ այս պատճառաւ երջանիկ ենք:

Խորին հառաչանք մը կ'ելլէ պատանիին կուրծքէն:

— Դու ճամբորդութենէ յոգնած երե-ւոյթ մը ունիս, կ'ըսէ ծերունին, եւ ձեռ-քով նշան մը կ'ընէ:

Անմիջապէս երկու տղաներ կու գան, միասին բերելով ջրամաններ՝ հիւրին ոտ-քերը լուարու համար, իսկ երկու պարմա-նուհիներ այդ երկրին ամենալաւ պտուղ-ներէն կը հրամցնեն իրեն:

Իշխանը կը դժկամակի ոտքերը լուալ տալու, իսկ ծերունին կ'ըսէ.

— Հիւրին ծառայել, եւ նորոգել յոգնած ճամբորդին ուժերը՝ մեր սուրբ պարտա-կանութիւններէն մին է, զոր մեզմէ ամէն ոք ուրախութեամբ կը գործադրէ. իսկ իւրաքանչիւր հիւրի անձնաւորութեան մէջ մենք կը տեսնենք Մարդը, այսինքն՝ դա-ւակը ամենակարող Պրահմային:

Իշխանը կը լռէ, բայց ուժգին սարսուռ-ներ կ'անցնին դէմքին վրայէն, եւ ծուն-կերը կը դողդողան:

— Ան, թերեւս ինքզինքը գէշ՝ կը զգայ, կ'ըսեն տղաք, որոնք ոտքերը կը լուային, ահա՛ ծունկերը կը սրսփան:

— Ան կը դժկամակի մեր բնծայած պը-տուղները ընդունիլ, կը բացաղանչեն պարմանուհիները տխրածայն:

Ծերունին կը բռնէ անոր ձեռքէն.

— Որդեակ՛, կը մընջէ ան, — ան-կասկած տաքութիւնը կը չարչրկէ քեզ. օ՛հ ուրեմն, տուն երթանք, որ քիչ մը հանգստանաս հոն. ապահով եմ թէ քունը